

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БУРИЧ ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 005.8:005.591.6:332.142.6 (043.3)

**ФОРМУВАННЯ ПОРТФЕЛЮ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ДЛЯ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ «ЗЕЛЕНОГО» ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ**

Спеціальність 08.00.06 – економіка природокористування
та охорони навколишнього середовища

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Сумському державному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Шкарупа Олена Василівна,
Сумський державний університет,
докторант кафедри економіки та бізнес-
адміністрування.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, старший науковий
співробітник
Жарова Любов Валеріївна,
Державна установа «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України»,
провідний науковий співробітник відділу
економічних проблем екологічної політики та
сталого розвитку;

кандидат економічних наук,
Коблянська Інна Ігорівна,
Сумський національний аграрний університет,
доцент кафедри економіки.

Захист відбудеться «1» березня 2016 р. о 13⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.051.01 у Сумському державному університеті за адресою: 40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2, ауд. М-412.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Сумського державного університету за адресою: 40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2.

Автореферат розісланий «29» січня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Нагорний Є.І.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В світлі концепції сталого розвитку та «зеленого» зростання економіки має концентруватися увага на підвищенні динаміки бізнесу, його соціальної та екологічної відповідальності, де принципи еколого-економічної ефективності є головними. В цьому контексті інноваційна складова підприємницької діяльності займає провідне місце в забезпеченні сталого розвитку та «зеленого» зростання економіки регіону. Розгляд екологічних аспектів інноваційних проектів є традиційно практикою зарубіжних інвесторів, а взяті Україною зобов'язання щодо інтеграції положень Конвенцій Ріо в національну політику вимагають додаткових досліджень щодо формування портфелю інноваційних проектів, орієнтованих на «зелене» зростання економіки регіону. Еколого-економічна оцінка інноваційних проектів на регіональному рівні – процес досить складний, а в сучасних умовах набуває все більшої актуальності щодо контрольованості впровадження інновацій для зниження антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище та забезпечення «зеленого» зростання економіки. Недосконала нормативно-правова база, низький рівень стимулювання бізнесу в напрямі розроблення інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки, часткове ігнорування зарубіжного досвіду оцінки інноваційних проектів в цілому є одними з основних причин повільного впровадження положень Конвенцій Ріо в політику господарювання в Україні.

Сьогодні майже відсутні організаційно-економічні механізми впровадження інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки регіону. У зв'язку з цим виникає потреба у розробці наукових підходів до формування портфелю інноваційних проектів на рівні регіону з подальшим визначенням еколого-економічної доцільності їх реалізації.

Значний внесок у розвиток теорії та методології питань екологічної безпеки, портфельного аналізу та еколого-економічної оцінки здійснили: О. Балацький, О. Веклич, К. Гофман, Л. Жарова, А. Жулавський, С. Ілляшенко, Л. Мельник, Є. Мішенін, М. Портер, О. Прокопенко, С. Розенфельд, Т. Сакайя, С. Соколенко, Д. Сольє, О. Теліженко, І. Толенадо, М. Туган-Барановський, Е. Фезер, В. Фельдман, С. Харічков, М. Хвесик, Є. Хлобистов, Т. Цихан, А. Чухно, Й. Шумпетер та ін. При цьому, треба зауважити, що на сьогодні сформувалися нові проблемні аспекти, які потребують подальшого опрацювання, а саме: визначення принципів та критеріїв формування портфелю інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки регіону з подальшим визначенням еколого-економічних переваг як окремих так і сформованого портфелю проектів в цілому з метою забезпечення сталого розвитку регіону.

Актуальність наведених питань обумовила вибір теми, мети і завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тематика дисертаційного дослідження відповідає основним науковим напрямам та найважливішим проблемам фундаментальних досліджень на 2014–2018 рр., затвердженим Постановою Президії Національної академії наук України від 20.12.2013 р. № 179, зокрема: п. 3.1.16 «Економіка природокористування й

охорони навколишнього середовища»; п. 3.1.25 «Природозбереження та раціональне природокористування». Дисертаційне дослідження виконане у контексті Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року (затверджено Законом України від 21 грудня 2010 року № 2818-VI); Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385).

Дисертаційне дослідження безпосередньо пов'язане з тематикою науково-дослідних робіт Сумського державного університету, зокрема: «Фундаментальні основи екологобезпечної трансформації регіональних еколого-економічних систем» (№ д/р 0111U003564), де автором запропоновано науково-методичні підходи до організаційно-економічного обґрунтування відбору інноваційних проектів для розвитку еколого-економічної системи регіону; «Розроблення фундаментальних основ відтворювального механізму "зеленої" економіки в умовах інформаційного суспільства» (№ д/р 0115U000684), де автором запропоновані основні засади управління інноваційними проектами «зеленого» зростання в регіоні за допомогою портфельного аналізу.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретичних положень та удосконалення науково-методичних підходів до формування портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки на регіональному рівні.

Відповідно до поставленої мети були окреслені такі завдання:

- визначити понятійний апарат у межах об'єкта і предмета дослідження;
- провести аналіз науково-методичних підходів щодо впровадження інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки в Україні та в світі;
- розробити науково-методичні підходи до відбору інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки регіону;
- розробити науково-методичні підходи до формування системи організаційного забезпечення процесів розроблення портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки регіону;
- поглибити науково-методичні засади оцінювання показників інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки регіону;
- розвинути принципи формування портфелю інноваційних проектів на регіональному рівні;
- розробити організаційно-економічні засади впровадження механізмів формування портфелю інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки на регіональному рівні.

Об'єкт дослідження – система організаційно-економічного забезпечення інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки на регіональному рівні.

Предмет дослідження – еколого-економічні відносини, які виникають між суб'єктами господарювання, державними та місцевими органами влади у процесі розробки та впровадження інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки регіону.

Методи дослідження. Теоретичною основою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії, економіки природокористування та охорони навколишнього природного середовища. У дисертації були використані загальні та спеціальні методи наукового дослідження, а саме: порівняльний аналіз – при дослідженні еколого-економічних показників розвитку регіонів; емпіричні методи – при дослідженні практики застосування чинного законодавства у сфері економіки природокористування; логічний аналіз – під час дослідження нормативно-правових актів, концепцій, аналітичних матеріалів і наукових доробок авторів з питань, що стосувалися об'єкта та предмету дослідження; системний підхід – при дослідженні питань, пов'язаних із специфікою формування портфелю проектів «зеленого» зростання економіки; системно-структурний аналіз – при формуванні організаційно-економічного механізму відбору проектів; економіко-статистичний – при оцінюванні стану й динаміки показників, за допомогою яких була узагальнена практика організації відбору інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки.

Інформаційну базу дисертаційної роботи склали: закони України, постанови Кабінету Міністрів України, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, Міністерства екології та природних ресурсів України, матеріали міжнародних організацій, обласних управлінь статистики, монографії та праці вітчизняних і зарубіжних авторів, інформаційні матеріали, опубліковані в періодичних виданнях, електронні ресурси мережі Internet, які були зібрані та опрацьовані особисто автором.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретичних положень та науково-методичних підходів до організаційно-економічного забезпечення портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки регіону. Найбільш вагомими науковими результатами дисертаційного дослідження є такі:

вперше:

– розроблено науково-методичний підхід до формування портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки регіону з урахуванням принципів державно-приватного партнерства, що ґрунтується на визначенні їх рейтингової оцінки шляхом організації процесу порівняльної оцінки критеріальних показників екологічної, інституційно-соціальної та фінансово-економічної сталості проекту;

удосконалено:

– науково-методичний підхід до формування системи організаційного забезпечення процесів розроблення та впровадження портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки регіону, який на відміну від існуючих передбачає структурування циклу формування портфеля за етапами (ідентифікації, групування, якісного та кількісного аналізів, пріоритезації та оптимізації розвитку відповідних проектів);

– методичний підхід до визначення інтегрального показника екологічної сталості інноваційного проекту «зеленого» зростання економіки регіону, який на

відміну від існуючих передбачає агрегування показників екологічної безпеки проекту (базується на показниках екологічної конкурентоспроможності суб'єкту господарювання та ступеню екологічності проекту) та показників «озеленення» економіки за результатами реалізації проекту (базується на показниках прямої та кінцевої «зеленої» результативності проекту);

набули подальшого розвитку:

– структурно-логічна сутність поняття «інноваційний проект «зеленого» зростання економіки», під яким розуміється цілеспрямований комплекс взаємопов'язаних цілей та інноваційно обумовлених заходів щодо створення, зміни чи вдосконалення об'єктів та процесів, а також програм їх реалізації, об'єднаних метою «зеленого» зростання економіки, узгоджених за ресурсами, термінами і виконавцями, що забезпечує ефективне вирішення завдань зеленої економіки й сприяє сталому розвитку регіону;

– принципи формування портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки регіону, які доповнюються принципом «зеленої» збалансованості проектів за критерієм співвідношення еколого-економічної та економічної результативності проекту з використанням показників попередженого еколого-економічного збитку, економії природних ресурсів та чистого економічного ефекту проекту;

– науково-методичний підхід до координації процесу відбору проектів, який на відміну від існуючих передбачає формування комплексу економічних інструментів впливу на суб'єкти господарювання для забезпечення мотивації та стимулювання впровадження екологічно безпечних і природо-ощадливих технологій та розвитку ««зелених»» бізнес-ініціатив в регіоні.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що її теоретичні й методичні положення доведені до рівня конкретних методик і рекомендацій щодо удосконалення та обґрунтування формування портфелю інноваційних проектів для «зеленого» зростання та сталого розвитку регіону.

Висновки і практичні рекомендації, розроблені в дисертаційному дослідженні, впроваджено в діяльність таких підприємств: ТОВ "Торговий дім" Світ-Агро" (акт № 1483 від 07.09.2015 р.) – використано розроблений методичний підхід щодо стратегічного планування випуску на ринок нової продукції при прийнятті управлінських рішень було враховано принципи «зеленої» збалансованості проекту та прийнято до реалізації критерії оцінювання екологічної сталості альтернативних проектів; ТОВ "Агріс-Трейд" (акт № 412 від 31.08.2015 р.) – про використання та практичне застосування запропонованих вимог до показників результативності запланованих проектів з можливістю проведення самоідентифікацію готовності підприємства до умов «зеленої» економіки та стимулює впровадження ресурсозберігаючих заходів на підприємстві; ТОВ «Віва Агро» (довідка № 1009-05/1 від 01.09.2015 р.) – прийнято до реалізації економічні підходи до еколого-економічного обґрунтування відбору інноваційних проектів та визначення їх екологічної сталості для формування власної стратегії зростання, а також для створення умов

подальшої екологічної сертифікації підприємства; Городоцької районної державної адміністрації (довідка № 377 від 02.09.2015 р.) – про використання наукових засад в процесі аналізу необхідності активізації ринку екологічних товарів і послуг та формування відповідного організаційно-економічного механізму відбору інноваційних проектів з урахуванням екологічної складової.

Результати дисертаційного дослідження були використані у навчальному процесі Сумського державного університету при викладанні економічних дисциплін: «Економіка довкілля», «Теорія сталого соціально-економічного розвитку», «Економіка та організація інноваційної діяльності», «Регіональний розвиток соціально-економічних систем» (акт від 08.09.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до оцінки та обґрунтування вибору інноваційних проектів на засадах екологічної безпеки та орієнтації на «зелене» зростання. Сформульовані у дисертаційній роботі наукові положення, висновки та рекомендації належать особисто здобувачеві. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті положення та ідеї, які запропоновані особисто автором.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи були представлені, обговорені й одержали позитивну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях та семінарах різних рівнів, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 20-річчю наукової діяльності факультету економіки та менеджменту СумДУ (м. Суми, 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сучасної економіки: реалії сьогодення» (м. Ужгород, 2015 р.); V-й Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції» (м. Рівне, 2015); 20th International Scientific Conference «Economics for Ecology» (Sumy, Ukraine, 2014); 4th International Scientific Conference Problems and Prospects of Territories' Socio-Economic Development (Opole, Poland, 2015); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії» (м. Переяслав-Хмельницький, 2015 р.); та інші, що наведені в списку публікацій.

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано у 18 наукових працях, у тому числі 6 статей у наукових фахових виданнях України (із них 4 публікації увійшли до міжнародних наукометричних баз), 2 статті у наукових періодичних виданнях інших держав, 10 публікацій у збірниках матеріалів конференцій. Загальний обсяг публікацій із теми дисертації становить 6,57 друк. арк., із них особисто дисертанту належать 5,62 друк. арк.

Структура і обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 235 сторінок, у т. ч. основного тексту 190 сторінок. Дисертація містить 22 таблиці на 18 сторінках, 22 рисунки на 17 сторінках, список використаних джерел із 200 найменувань на 23 сторінках, 6 додатків на 12 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено мету і завдання роботи, сформульовано об'єкт, предмет та методи дослідження, охарактеризовано наукову новизну, теоретичну та практичну цінність одержаних результатів, визначено структуру роботи.

У **першому розділі «Теоретичні засади формування портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки в регіоні»** на основі проведеного автором дослідження обґрунтовано напрями імплементації міжнародного досвіду оцінювання екологічної значущості інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки для сталого розвитку в контексті сучасних суспільних відносин.

Доведено, що розбудова нової моделі розвитку економіки України в розрізі регіонів є стратегічно важливим завданням, вирішення якого залежить сьогодні від чіткого розуміння суспільством необхідності впровадження інноваційних методів та технологій, які базуються на широкому використанні енерго- та ресурсозберігаючих технологій, впровадження яких оголошено одним із державних стратегічних напрямів розвитку. Стратегічне планування «зеленого» зростання економіки регіону сьогодні потребує значної уваги з боку влади та бізнесу з точки зору перегляду ключових проблем їх взаємовигідного партнерства, причому кризові явища та нестабільність соціально-економічної сфери мають спонукати до рішучих бізнес-ініціатив все суспільство.

Аналіз досліджень за цією проблематикою дав змогу зробити висновок, що однією з таких проблем є низька урегульованість впроваджуваних інноваційних проектів. Взяті Україною зобов'язання щодо інтеграції положень Конвенцій Ріо, орієнтованих на «зелене» зростання економіки регіону, в національну політику вимагають удосконалення базових засад еколого-економічної оцінки інноваційних проектів, яка є традиційно практикою зарубіжних інвесторів. Автором доведено, що все більшої актуальності набувають питання контрольованості впровадження інновацій для зниження антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище та забезпечення «зеленого» зростання економіки, що потребує додаткових досліджень.

Визначено, що низька активізація зазначених процесів свідчить про недосконалість організаційно-економічного механізму впровадження інноваційних проектів та доведення їх до рівня імплементації, особливо на рівні малого та середнього бізнесу. Вирішення недоліків в сфері планування інноваційних проектів для зеленої економіки та створення цілісного пакету таких проектів в регіоні, створило б підґрунтя для формування та реалізації стратегії «виживання» економіки на регіональному рівні в складних умовах господарювання.

Доведено, що процеси інвестування в екологічну інфраструктуру, «озеленення» секторів економіки та розвиток «зелених» технологій є дуже перспективними з точки зору їх фінансового забезпечення та державної

підтримки, але, як свідчить аналіз літератури, питання визначення екологічності проектів є досить суперечливим та потребує вдосконалення.

З'ясовано, що причинами такої ситуації є те, що, по-перше процес екологічної оцінки інноваційних проектів не закріплено в існуючих нормативних документах регіонального рівня як інструмент контролю, реалізації та заохочення процесу «озеленення» економіки; по-друге, в сучасній системі господарювання майже відсутня цілісна програма розвитку «зелених» ініціатив бізнесу різної форми господарювання, інформування громадськості про відбір інноваційних проектів в сфері зеленої економіки з можливістю співфінансування суспільно-значущих проектів за принципами державно-приватного партнерства. Суттєвою проблемою є також недосконалість методик щодо визначення проекту «зеленим» або екологічно-сталим, відсутність єдиного контролю з боку влади за стратегічним формуванням бази даних «зелених» інноваційних проектів.

У роботі здійснено аналіз вітчизняних та закордонних підходів до трактування поняття «інноваційний проект», що дозволило поглибити й конкретизувати сутність та еколого-економічний зміст дефініції «інноваційний проект «зеленого» зростання економіки», під яким розуміється цілеспрямований комплекс взаємопов'язаних цілей та інноваційно обумовлених заходів щодо створення, зміни чи вдосконалення об'єктів та процесів, а також програм їх реалізації, об'єднаних метою «зеленого» зростання економіки, узгоджених за ресурсами, термінами і виконавцями, що забезпечує ефективне вирішення завдань зеленої економіки й сприяє сталому розвитку регіону.

Обґрунтовано, що в таких умовах більш глибокого наукового розроблення потребують питання створення та формування портфелю інноваційних проектів зеленого зростання економіки в регіоні. Визначено, що концептуальна сутність формування портфелю інноваційних проектів зеленого зростання економіки полягає у створенні бази даних таких інноваційних проектів в регіоні з подальшим управлінням ним, що дозволило б акумулювати, впроваджувати і координувати дії щодо реалізації інноваційних проектів зеленого зростання економіки в регіоні (рис. 1).

Установлено, що передумовою формування портфелю інноваційних проектів зеленого зростання є проведення еколого-економічного моніторингу всіх видів діяльності в регіоні з метою виявлення найбільш перспективних сфер бізнесу з точки зору зеленої економіки. Успішність «зеленого» зростання економіки регіону залежить від правильно визначеної його місії та бренду, подальшого формування іміджу регіону і потребує значних зусиль по залученню інвестицій, що в свою чергу залежить від своєчасного формування портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки регіону адекватного сучасним умовам господарювання.

У другому розділі «**Науково-методичні підходи до формування портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки в регіоні**» визначено структуру процесу відбору інноваційних проектів зеленого зростання економіки та формування системи організаційного забезпечення процесів розроблення портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки регіону.

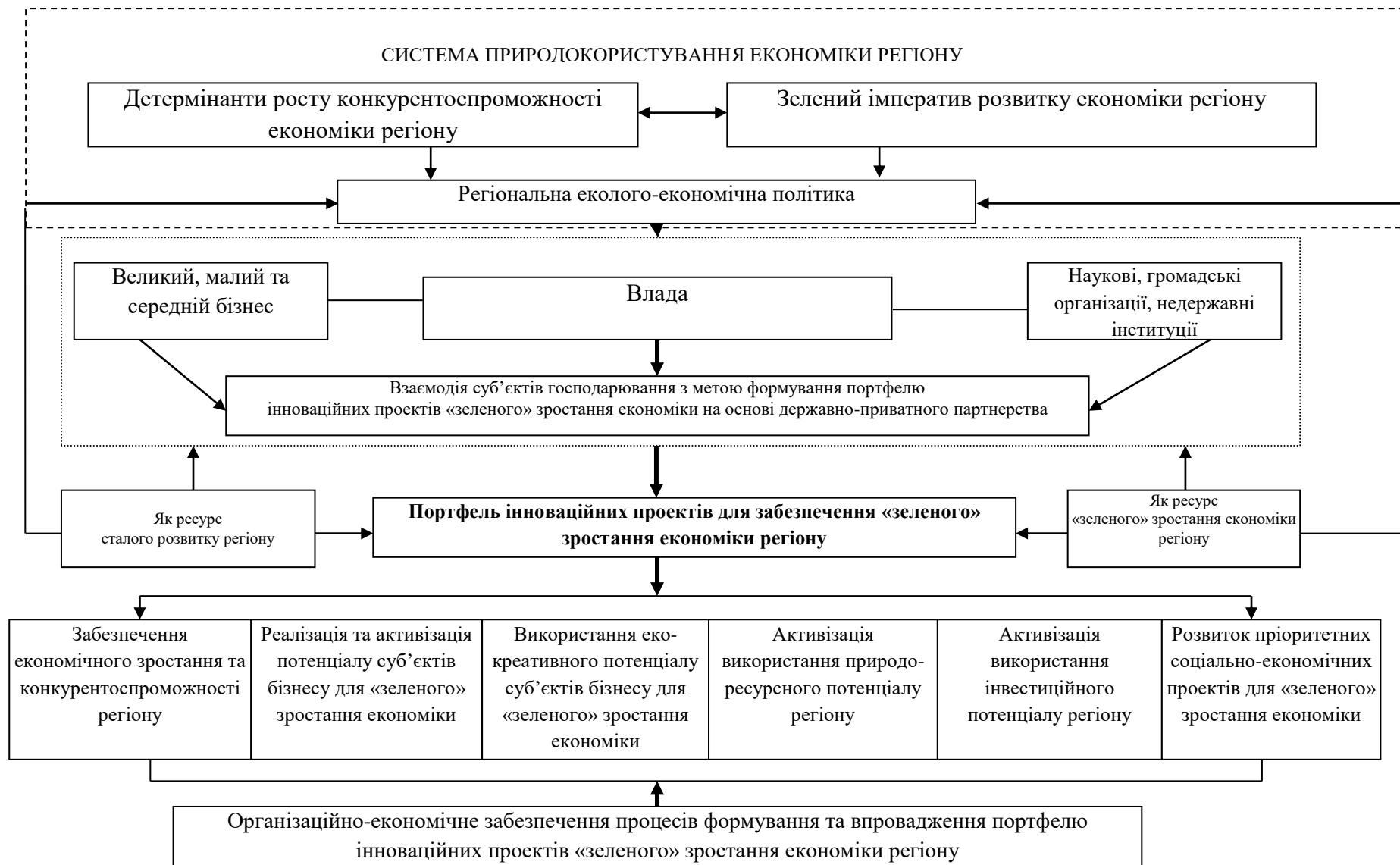

Рис. 1. Базові засади формування портфелю інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки регіону (авторська розробка)

Нагальною необхідністю є визначення концептуальних основ формування портфеля інноваційних проектів на рівні регіону з подальшим їх оцінюванням та визначенням екологічної та соціально-економічної доцільності їх реалізації за допомогою спеціальної системи критеріїв. Для розкриття науково-методичних засад дослідження запропоновано розглядати портфель інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки на регіональному рівні як окреме явище, певну форму інвестиційного портфеля, який стратегічно направлений на розвиток «зелених» процесів в регіоні за рахунок розвитку бізнесу, створення нових робочих місць, збільшення вартості підприємств, реструктуризації та реінжинірингу виробничих процесів, але в цілому направлений на вирішення проблем суспільного значення та раціонального природокористування. Доведено, що значною проблемою формування портфеля інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки є довготривалість процесу його розроблення та впровадження, що зумовлене потребами виконання значного обсягу робіт та узгодження результатів їх порівняльного аналізу, проведення процедури відбору проектів, а також низькою зацікавленістю бізнесу у вирішенні проблем сталого розвитку та природокористування на регіональному рівні.

Доведено, що досягнення стратегічних цілей «зеленого» зростання економіки, буде ефективним лише в тому випадку, коли конкретні проекти можуть бути комплексно оцінені на основі сформованої системи еколого-економічних показників, забезпечені реально визначеними термінами реалізації та очікуваними результатами в єдиному форматі. Обґрунтовано, що процес формування портфелю може бути поділений на декілька функціональних етапів, що забезпечить подальшу структуризацію циклу формування портфеля (рис. 2).

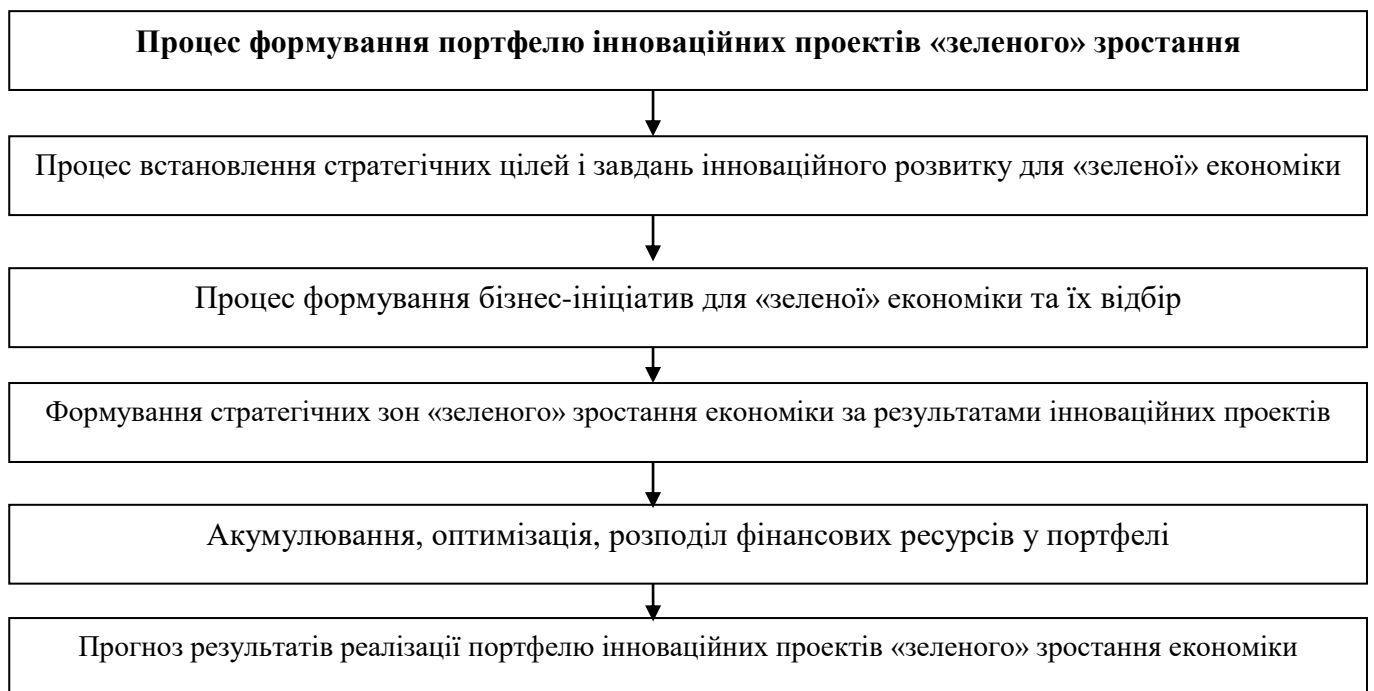

Рис. 2. Загальна схема формування портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки в регіоні (авторська розробка)

Детальний процес формування портфеля інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки запропоновано представити поетапно, а саме за етапами: ідентифікації, групування, якісного та кількісного аналізів, пріоритетизації та оптимізації розвитку інноваційних проектів. Визначено, що якісний аналіз проектів «зеленого» зростання економіки передбачає не тільки економічний вимір, а й екологічний та соціальний виміри для обґрунтування прийняття рішень стосовно інноваційних проектів, які можуть бути реалізовані.

На основі розробленого науково-методичного підходу до формування портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки регіону запропоновано визначення їх рейтингової оцінки шляхом організації процесу порівняльної оцінки критеріальних показників екологічної (ЕС), інституційно-соціальної (ІС) та фінансово-економічної (ФЕС) сталості проекту. Запропоновані критерії фінансово-економічної та інституційно-соціальної сталості можуть бути представлені у вигляді загальнозживаних економічних та соціально-економічних показників, що характеризують економічну та соціально-економічну ефективність проекту. Більш детального обґрунтування потребує критеріальний показник ЕС, який, на думку автора, несе ознаки екологічної безпеки проекту та результативності проекту для «зеленого» зростання економіки. Цей інтегральний показник передбачає агрегування показників екологічної безпеки проекту (базується на інтегральних показниках екологічної конкурентоспроможності суб'єкту господарювання та ступеню екологічності проекту) та показників «озеленення» економіки за результатами реалізації проекту (базується на показниках прямої та кінцевої «зеленої» результативності проекту).

Аналіз літератури дозволив виокремити ознаки інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки, до яких віднесено: зменшення потреб у певному продукті; запобігання утворення відходів; повторне використання продукту (ремонт, обмін); повторне споживання продукту, переробка продукту; зменшення споживання ресурсів під час виробництва і споживання; ефективне управління відходами та ін. На основі цих критеріїв та загальноприйнятих методик визначення показників екологічної безпеки було сформовано критерії оцінювання інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки (табл. 1).

Таблиця 1

Показники та критерії оцінки інноваційних проектів «зеленого» зростання
(фрагмент, авторська розробка)

Назва критерію	Назва показника
Екологічна конкурентоспроможність суб'єкту господарювання, К1	Показник природоохоронних витрат у собівартості продукції
	Показник оновлення технологій
	Коефіцієнт екологічного впливу на довкілля
	...
...	...
Екологічний вплив, пов'язаний з використанням продукції, К6	Показник споживання енергії
	Показник споживання матеріальних ресурсів
	Коефіцієнт екологічності продукції та відходів
	...

Доведено, що оцінка майбутньої реалізації інноваційного проекту проводиться на основі аналізу:

1. Вкладу інноваційного проекту в досягнення цілей економії природних ресурсів регіону, що може бути виражене у зміні показників областей досягнення ефекту від поліпшення певних технологічних процесів (пряма «зелена» результативність проекту).

2. Результату реалізації проекту, який виражається в поліпшенні еколого-економічних характеристик за результатами реалізації проекту, в процесі надання послуг або виробництва товарів і забезпечуючих його процесів (кінцева «зелена» результативність проекту).

Таким чином, автором запропоновано визначати ЕС і-го проекту як інтегральний результативний показник, який включає такі показники:

1) групу показників екологічної безпеки проекту – інтегральний показник екологічної безпеки і-го проекту – K_{Bi} ;

2) групу показників «озеленення» економіки – інтегральний показник «зеленого» зростання економіки від реалізації і-го проекту K_{zi} .

$$I_{ECi} = \sqrt{K_{Bi} \times K_{zi}}, \quad (1)$$

де I_{ECi} – інтегральний результативний показник екологічної сталості і-го інноваційного проекту «зеленого» зростання економіки.

За результатами досліджень встановлено, що значення I_{ECi} від 1,0 до 0,80 відповідає високому рівню, а від 0,79 до 0,36 – середньому рівню екологічної сталості. Низький рівень екологічної сталості проектів, визначений на рівні від 0,0 до 0,35, не може дозволити ініціаторам інноваційного проекту розраховувати на включення до портфелю проектів «зеленого» зростання регіонального рівня.

Доведено, що значення запропонованого науково-методичного підходу до оцінки рівня ЕС проекту полягає в тому, що він є інструментом оцінки еколого-економічної діяльності ініціатора інноваційного проекту, який можна використовувати на різних етапах реалізації проекту та в різних сферах діяльності. Запропоновані показники можуть бути використані для порівняння проектною діяльності за один період та в динаміці. Цей підхід сприяє надійному вимірюванню показників діяльності за проектом з точки зору екологічної безпеки та «зеленого» спрямування проекту в певній галузі. Він також визначає більш ефективний рівень використання ресурсів проекту, сприяє створенню еталону «зеленого» проекту.

Оцінювання ФЕС проекту передбачає визначення множини загальноприйнятих критеріїв оцінки інноваційних проектів: $\{NPV_i, PI_i, PP_i, IRR_i\}$, де NPV_i – чистий приведений дохід; PI_i – індекс прибутковості; PP_i – термін окупності; IRR_i – внутрішня норма рентабельності.

Врахування фактору часу проявляється в тому, що при зміні потреб у період часу $t > 0$ сформований набір проектів або його частина може бути віднесена до резерву проектів і, при необхідності, після удосконалення показників, пройти на потрібний момент часу етапи відбору за запропонованими критеріями.

Запропоновано проводити відбір проектів до портфелю інноваційних проектів регіону на основі пріоритезації екологічної складової процесу оцінювання, що дозволяє підвищити рівень значущості цілей «зеленої» економіки (рис. 3).

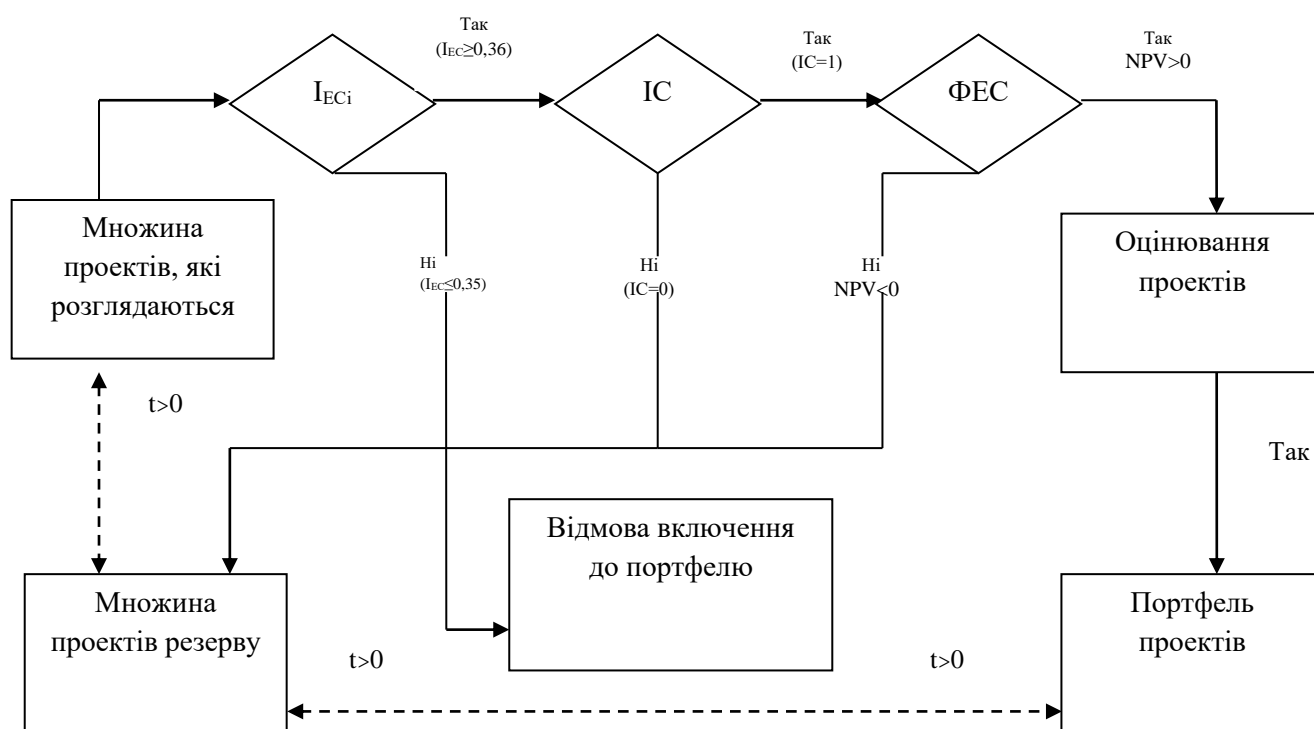

Рис. 3. Схема відбору інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки

Для кожного інноваційного проекту, який претендує на включення у відповідно сформований портфель проектів, проводиться процедура рейтингової оцінки на основі методу порівняльної оцінки зазначених показників за шкалою (табл. 2).

Таблиця 2

Шкала рейтингової оцінки інноваційного проекту (фрагмент)

Найменування градації шкали	Характеристика градації	Діапазон оцінки
1. Лідер	найвище досягнення за даним показником	8, 9, 10
2. Успішний	високе досягнення за даним показником	5,6,7
3. Перспективний	проекти містять перспективні ефекти	3, 4
4. Недоцільний	проекти, продовження роботи над якими може виявитися перспективним у майбутньому за умови їх удосконалення	1,1 - 2
5 Провальний	проект відхиляється	0-1

У третьому розділі «Практичні аспекти формування портфелю інноваційних проектів для забезпечення «зеленого» зростання економіки» обґрунтовано авторське бачення системи забезпечення формування портфелю інноваційних проектів на регіональному рівні та розроблення організаційно-економічного механізму її реалізації.

Доведено, що на регіональному рівні необхідним є створення бази даних інноваційних проектів, які відповідають вимогам та критеріям «зеленої» економіки та обґрунтування заходів щодо «зеленого» зростання економіки із застосуванням

відповідного інструментарію, популяризація еколого-орієнтованої діяльності підприємств, мотивування «зелених» ініціатив бізнесу, ресурсне та матеріально-технічне забезпечення високорейтингових інноваційних проектів, формування системи заохочення бізнес-проектів та нових видів діяльності.

Визначено, що перехід до «зеленої» економіки є перш за все добровільним фактом участі суб'єктів господарської діяльності з ініціювання «зелених» проектів, що включає елементи ринкової самоорганізації та передбачає складну систему ринкової взаємодії. Рушійною силою ринкової самоорганізації процесу запровадження «зелених» інноваційних проектів є ґрунтовний аналіз та усвідомлений вольовий вибір бізнес-сектору. Зроблено висновки про те, що незацікавленість у детальному розгляді з боку бізнесу кола регіональних екологічних проблем, пов'язаних з економічною діяльністю і зміною стратегічних орієнтирів регіону, унеможлиблює виділення цілісного механізму формування та управління портфелем інноваційних проектів, а також знижує його ефективне функціонування в сучасних умовах і системних трансформаційних перетвореннях.

Визначено, що портфель інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки повинен бути розроблений та впорядкований таким чином, щоб він сприяв досягненню цілей «зеленої» економіки та сталого розвитку регіону. Оптимально визначена система інструментів впливу на суб'єкти господарювання забезпечить подальше успішне виконання стратегії «зеленого» зростання економіки регіону.

Виконання зазначеного автор бачить шляхом реалізації органами регіональної влади здійснення організаційно-економічного регулювання процесу формування портфеля інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки. Успішна робота підприємств в умовах ринку за стандартами Європейського Союзу можлива шляхом реалізації функцій ініціативного, дозволяючого, стимулюючого і мотиваційного характеру при плануванні інноваційних проектів різними суб'єктами господарювання. При плануванні стратегії «зеленого» зростання економіки регіону необхідно створити конкурентне середовище для інноваційних проектів та прийняти умови, на основі яких підприємства можуть отримати кошти або компенсувати свої витрати для реалізації інноваційного проекту на основі державно-приватного партнерства. Встановлено, що функції управління інноваційним розвитком регіону для «зеленого» зростання економіки можуть бути покладені на координаційно-експертний центр, який за специфікою своєї діяльності може отримати спектр повноважень щодо координації та інтенсифікації інноваційних процесів для «зеленого» зростання економіки в регіоні, в рамках діяльності якого планується використання методики формування портфелю проектів для «зеленого» зростання економіки.

В результаті проведеного дослідження було проаналізовано 45 інноваційних проектів малого та середнього бізнесу, які було запропоновано до впровадження підприємствами Сумської області. Аналіз показників за запропонованими критеріями (табл. 1) дозволив визначити високий та середній рівень за інтегральним показником I_{EC} лише у 33% від загальної кількості проектів. Розрахунок було зроблено на основі показників, які були надані підприємствами та отримані на

основі анкетування експертів за результатами громадських слухань. За результатами розрахунків сформовано портфель інноваційних проектів, які відповідають стратегії розвитку регіону та мають відповідні характеристики проектів «зеленого» зростання.

Встановлено, що за умови реалізації зазначених проектів очікувана чиста поточна вартість портфеля інноваційних проектів «зеленого» зростання становить більш 390 млн. грн., що свідчить про значний потенціал розвитку ринку «зелених» інноваційних проектів у регіоні. Доведено, що сукупність відібраних інноваційних проектів доцільно групувати за критерієм очікуваних результатів прямої та кінцевої результативності «озеленення» економіки. Проведені розрахунки дозволили виокремити такі портфелі проектів:

- портфель №1: проекти, в результаті реалізації яких буде отримано економію природних ресурсів в регіоні;
- портфель №2: проекти, в результаті реалізації яких очікується відвернення еколого-економічних збитків;
- портфель №3: проекти, які поєднують за результатами як економію природних ресурсів, так і відвернений еколого-економічний збиток.

Визначено, що головним принципом формування портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки регіону є принцип «зеленої» збалансованості проектів за критерієм співвідношення еколого-економічної та економічної результативності проекту з використанням показників попередженого еколого-економічного збитку, економії природних ресурсів (E_{EIP}) та чистого економічного ефекту проекту ($E_{ч}$). Визначення відверненого еколого-економічного збитку за проектами дозволило зробити висновок про те, що реалізація портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки дозволить знизити величину еколого-економічного збитку не менш ніж на 1800 тис. грн. Результати аналізу результуючих показників наведено в табл. 3, 4, 5.

Таблиця 3

Результати оцінювання портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки в регіоні за портфелем №1

Показник	П1	П3	П6	П7	П8	Всього
$E_{ч}$, тис. грн.	15 425,80	18 544,00	2 199,00	44 699,30	13 855,97	94 724,07
E_{EIP} , тис. грн.	112,50	120,00	35,00	195,00	56,00	518,50
R_{EIP}	0,0073	0,0065	0,0159	0,0044	0,0040	

Таблиця 4

Результати оцінювання портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки в регіоні за портфелем №2

Показник	П15	П5	П10	П9	П12	Всього
$E_{ч}$, тис. грн.	4 250,26	6 733,00	4 520,00	25 687,22	66 522,00	107 712,48
$\Delta Z_{п}$, тис. грн.	47,489	67,00	89,00	99,20	1570,00	1872,69
$R_{Зп}$	0,012	0,010	0,019	0,0039	0,024	

Результати оцінювання портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки в регіоні за портфелем №3

Показник	П13	П14	П2	П4	П11	Всього
Е _ч , тис. грн.	2 500,13	69 585,20	42 633,00	14 000,50	67 854,13	196 572,95
ΔЗ _п , тис. грн.	155,043	138,00	74,10	45,00	114,50	526,643
Е _{ЕІР} , тис. грн.	42,00	245,00	158,00	111,00	350,00	906,00
Р _{ЕІР+Зп}	0,078	0,0055	0,0054	0,0111	0,0068	

З метою координації процесу відбору проектів та забезпечення мотивації й стимулювання впровадження екологічно безпечних, природо-ощадливих технологій та розвитку ««зелених»» бізнес-ініціатив запропоновано комплекс економічних інструментів впливу на суб'єкти господарювання (часткове покриття капітальних витрат за проектом, витрат на експлуатацію об'єктів, надання гарантій, що знижують ризики різних учасників проекту та ін.) , що в цілому буде сприятиме вирішенню проблем сталого розвитку регіону. Використання запропонованих науково-методичних підходів до формування портфелю інноваційних проектів для «зеленого» зростання довело його еколого-економічну ефективність.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні проведене теоретичне узагальнення й подане авторське вирішення актуального наукового завдання, що полягає в удосконаленні науково-методичних підходів до формування портфелю інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки регіону. Результати дисертаційного дослідження дозволили зробити такі висновки:

1. Проведений аналіз науково-методичних підходів до впровадження інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки в Україні та в світі свідчить, що стратегічне планування «зеленого» зростання економіки регіону сьогодні потребує значної уваги та перегляду ключових проблем в сфері екологічної оцінки інноваційних проектів. Передумовами формування портфелю інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки є необхідність врегулювання впроваджуваних інноваційних проектів в регіоні, усунення недоліків в сфері планування інноваційної стратегії розвитку регіону та створення бази даних інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки в регіоні, що було б підґрунтям для впровадження стратегії «виживання» регіональної економіки в складних умовах господарювання.

2. На основі аналізу існуючих підходів до трактування сутності поняття «інноваційний проект», сформовано поняття «інноваційний проект «зеленого» зростання економіки», під яким розуміється цілеспрямований комплекс взаємопов'язаних цілей та інноваційно обумовлених заходів щодо створення, зміни чи вдосконалення об'єктів та процесів, а також програм їх реалізації, об'єднаних метою «зеленого» зростання економіки, узгоджених за ресурсами, термінами і виконавцями, що забезпечує ефективне вирішення завдань зеленої економіки й сприяє сталому розвитку регіону, що дозволяє відобразити сутність портфелю таких

проектів, який виступає інтегруючим чинником «зеленого» зростання економіки в регіоні й здійснює функції центра тяжіння інвестиційних процесів в регіоні.

3. Визначено, що конкурентне ринкове середовище та пошук можливостей виходу на міжнародні ринки, вміння заощаджувати природні ресурси та попереджувати еколого-економічні збитки створюють необхідні передумови «зеленого» зростання економіки в Україні та є вагомим фактором економічного успіху бізнесу. Це дозволило розробити науково-методичні підходи до відбору інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки регіону, які полягають у визначенні їх рейтингової оцінки шляхом організації процесу порівняльної оцінки критеріальних показників екологічної, інституційно-соціальної та фінансово-економічної сталості проекту, що забезпечить удосконалення системи екологічної оцінки проектів в цілому.

4. Необхідною умовою формування портфелю інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки є створення системи організаційного забезпечення процесів розроблення та впровадження портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки регіону. З цією метою запропоновано проводити структурування циклу формування портфеля за етапами ідентифікації, групування, якісного та кількісного аналізів, пріоритезації та оптимізації розвитку відповідних проектів, що дозволяє контролювати процес відбору інноваційних проектів.

5. Виявлено, що необхідним є розробка системи забезпечувальних механізмів відбору проектів для «зеленого» зростання економіки регіону, яке передбачається впроваджувати поетапно шляхом пріоритезації екологічної складової проекту. Обґрунтування відбору інноваційних проектів до портфеля пропонується на основі визначення інтегрального показника екологічної сталості інноваційного проекту «зеленого» зростання економіки регіону, який передбачає агрегування показників екологічної безпеки проекту та показників «озеленення» економіки за результатами реалізації проекту.

6. Впровадження організаційно-економічних засад формування портфелю інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки на регіональному рівні бачиться шляхом удосконалення принципів формування портфелю інноваційних проектів, які доповнено принципом «зеленої» збалансованості проектів та координації дій до процесу відбору проектів, який дозволить сформуванню комплекс економічних інструментів впливу на суб'єкти господарювання для забезпечення мотивації та стимулювання впровадження екологічно безпечних і природо-ощадливих технологій та розвитку ««зелених»» бізнес-ініціатив в регіоні.

7. Доведено, що практичне використання науково-методичних підходів до оцінки процесу формування портфелю інноваційних проектів «зеленого» зростання економіки в Сумській області дозволить отримати значний економічний та еколого-економічний ефекти внаслідок реалізації інноваційних проектів на основі методів прогнозування. За умови реалізації зазначених проектів очікувана чиста поточна вартість портфеля інноваційних проектів «зеленого» зростання складе більше 390 млн. грн., а величина відверненого еколого-економічного збитку не менш ніж 1800 тис. грн., що свідчить про значний потенціал розвитку ринку «зелених» інноваційних проектів у регіоні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Бурич І. В. Організаційно-економічні засади відбору інвестиційно-інноваційних проектів для сталого розвитку регіону / І. В. Бурич // Маркетинг і менеджмент інновацій. – Суми : ТОВ «ВТД «Університетська книга», 2015 р. – №2. – 259 с. – С. 76 – 87. (Випуск журналу входить до міжнародних наукометричних баз: Index Copernicus Journals Master List (Польща, <http://www.indexcopernicus.com/>), Російський індекс наукового цитування (РІНЦ) (Росія, <http://elibrary.ru/>) та ін.).

2. Бурич І.В. Наукові підходи до формування портфеля інвестиційно-інноваційних проектів у контексті сталого розвитку регіону / І. В. Бурич // Механізм регулювання економіки. – №2, 2015 р. – С. 115-121. (Випуск журналу входить до міжнародних наукометричних баз: Російський індекс наукового цитування – РІНЦ (Росія, <http://elibrary.ru/>), The Central European Journal Of Social Sciences And Humanities - CEJSH (Польща, <http://cejsh.icm.edu.pl/>))

3. Бурич І. В. Теоретичні аспекти формування та управління портфелем екологічно орієнтованих бізнесів регіону / І. В. Бурич, О. В. Шкарупа // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2015 р. – №1. – 259 с. – С. 240-252. *Особистий внесок: викладено авторське бачення теорії формування портфелю інноваційних проектів бізнесу.* (Випуск журналу входить до міжнародних наукометричних баз: Index Copernicus Journals Master List (Польща, <http://www.indexcopernicus.com/>), Російський індекс наукового цитування (РІНЦ) (Росія, <http://elibrary.ru/>) та ін.).

4. Бурич І. В. Управління бізнес-проектами для «зеленого» зростання економіки регіону / І. В. Бурич, О. В. Шкарупа // Вісник Одеського Національного університету ім. І.І. Мечникова. Серія «Економіка». Том 19. Випуск 5-6. – 2014 р. – С. 88-91. *Особистий внесок: розроблено авторський підхід до організаційно-економічного механізму управління бізнес-проектами для «зеленого» зростання економіки.*

5. Бурич І. В. Особливості застосування інформаційних інструментів при формуванні портфеля еколого-орієнтованих інноваційних проектів на регіональному рівні / І. В. Бурич, О. В. Шкарупа // Механізм регулювання економіки. – №4, 2014 р. – С. 35-43 *Особистий внесок: розроблено авторську методику щодо відбору інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки.* (Випуск журналу входить до міжнародних наукометричних баз: Російський індекс наукового цитування – РІНЦ (Росія, <http://elibrary.ru/>), The Central European Journal Of Social Sciences And Humanities - CEJSH (Польща, <http://cejsh.icm.edu.pl/>))

6. Бурич І. В. Формування системи оцінювання екологічної безпеки інноваційних проектів в рамках портфеля бізнесів регіону [Електронний ресурс] / І. В. Бурич, О. В. Шкарупа // Глобальні та національні проблеми економіки. – Вип. 2, 2014 р. – С. 925-928. Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/191.pdf> *Особистий внесок: розроблено авторську методику процесу формування системи оцінки інноваційних проектів в регіоні на основі збалансованих показників.*

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

1. Бурич И. В. Экономические аспекты управления портфелем экологически безопасных инновационных проектов в регионе / И. В. Бурич, Е. В. Шкарупа // Международный журнал «Устойчивое развитие». – Болгария, 2015. – №2 (23) март –

апрель С.48 – 52. *Особистий внесок: розроблено авторські підходи до оцінювання економічної ефективності формування портфеля інноваційних проектів для «зеленої» економіки в регіоні.*

2. Бурич И. В. Оценка креативного потенциала развития региона : эколого-ориентированный подход / И. В. Бурич, Ю. Н. Часнык, Е. В. Шкарупа // Научный вестник Московского Государственного Горного Университета. – 2013. – № 11 (44). – С. 327-333 *Особистий внесок: розроблено авторську методичку врахування принципів «зеленої» збалансованості для підвищення екологічного потенціалу розвитку регіону.*

Матеріали науково-практичних конференцій

1. Бурич И. В. Стратегія формування портфеля екологічно безпечних інноваційних проектів на регіональному рівні / И. В. Бурич // Актуальні проблеми сучасної економіки: реалії сьогодення: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Ужгород, 6-7 березня 2015 р.) / За заг. ред. : М.М. Палінчак, В.П. Приходько. – Ужгород: ВД «Гельветика», 2015. – 284 с. – С. 158-160.

2. Бурич И. В. Креативный менеджмент как инструмент повышения эффективности управления природокористуванням в регіоні / И. В. Бурич, О. В. Шкарупа // Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції: Збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції 23 квітня 2015 р. Рівне: НУВГП, 2015. – 240 с. – С. 229-230. *Особистий внесок: удосконалено методичку розвитку системи управління природокористуванням на основі креативного менеджменту.*

3. Бурич И. В. Управление бизнес-проектами для «зеленого» зростання економіки на регіональному рівні / И. В. Бурич, О. В. Шкарупа // Conference Proceedings of the 4th International Scientific Conference Problems and Prospects of Territories' Socio-Economic Development (April 29–May 3, 2015, Opole, Poland). The Academy of Management and Administration in Opole, 2015; – С. 123-126. *Особистий внесок: удосконалена автором модель системи управління бізнес-проектами для «зеленого» зростання економіки.*

4. Бурич И.В. Креативне управління розвитком екологічно орієнтованого бізнесу в регіоні / И. В. Бурич, О. В. Шкарупа // Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії» // Збірник наукових праць. – Переяслав-Хмельницький, 2015 р. – 312 с. – С. 102-103. *Особистий внесок: сформовано стратегічне бачення сталого розвитку регіону на основі формування портфеля інноваційних проектів.*

5. Бурич И.В. Формирование портфеля зеленых инициатив бизнеса в системе регионального менеджмента / И. В. Бурич, Е. В. Шкарупа, И. С. Шкарупа // Современные вызовы контроллинга и требования к контролеру. – Владимир - Москва, 23 - 24 апреля. – 2015. – Сб. науч. трудов VI международного конгресса по контроллингу / под ред. С.Г. Фалько. – Москва : НП «Объединение контроллеров». – Режим доступа : <http://www.controlling.ru/symposium/>. – С. 279-285 *Особистий внесок: розроблено авторську методичку підтримки «зелених» ініціатив бізнесу для цілей «зеленого» зростання економіки регіону.*

6. Бурич И. В. Економічні проблеми формування портфеля еколого-орієнтованих інноваційних проектів в регіоні / И. В. Бурич, О. В. Шкарупа // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції ім. проф. Балацького О.Ф. (м. Суми, 6-8 травня 2014 р.) у 2 т. / за заг. ред. О.В. Прокопенко, О.В. Люльова. – Суми : СумДУ, 2014. – Т.1. – 288

с. – С. 132-134. *Особистий внесок: визначено основні проблеми формування портфеля інноваційних проектів «зеленого» зростання в регіоні.*

7. Burych I. V. Eco-innovations as the base of green regional development / I.V. Burych, O.V. Shkarupa // Economics for Ecology: Materials of 20th International Scientific Conference (Ukraine, Sumy, May 6-9, 2014) / Sumy, SumDU, 2014. – 145 p. – P. 17-20 *Особистий внесок: удосконалено теоретичні засади оцінки інноваційних проектів в контексті «зеленої» економіки.*

8. Бурич И.В. Роль эколога-ориентированной креативности в повышении конкурентоспособности предприятия / И. В. Бурич, Е. В. Шкарупа, И. С. Шкарупа // Современное предприятие и будущее России: сб. науч. трудов международного форума, посвященного 85-летию кафедры «Экономика и организация производства» МГТУ имени Н.Э. Баумана / под ред. С.Г. Фалько. – Москва : НП «Объединение контроллеров», 2014. – С. 247-253 <http://controlling.ru/files/65.pdf> *Особистий внесок: удосконалено науковий підхід до оцінювання фактора еко-креативності в системі конкурентоспроможності підприємств.*

9. Бурич И. В. Усовершенствование принципов управления проектами в экологически активных кластерных образованиях / И. В. Бурич, Л. Г. Мельник, Е. В. Шкарупа // Современные проблемы управления проектами в инвестиционно-строительной сфере и прородопользовании : сб. науч. трудов / под ред. В.И. Ресина. – Москва : ФГБОУ ВПО «РЭУ им. Г.В. Плеханова», 2013. – С. 124-131. *Особистий внесок: удосконалено принципи управління проектами на основі взаємодії проектів у екологічно активних кластерах.*

10. Бурич И. В. Удосконалення інформаційних процесів в бізнесі як спосіб підвищення його конкурентоспроможності / І. В. Бурич, О. В. Шкарупа // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю наукової діяльності ф-ту економіки та менеджменту СумДУ, м. Суми, 3-5 квітня 2012 р. / Відп. за вип. О.В. Прокопенко. – Суми : СумДУ, 2012. – Т.2. – С. 187-189. *Особистий внесок: удосконалено підходи до управління проектами на основі інформаційних процесів в бізнесі.*

АНОТАЦІЯ

Бурич І. В. «Формування портфелю інноваційних проектів для забезпечення «зеленого» зростання економіки регіону». – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. – Сумський державний університет. – Суми, 2016.

Дисертація присвячена розробленню науково-теоретичних та методичних основ формування портфелю інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки регіону. Визначено сутність інноваційних проектів «зеленого» зростання на регіональному рівні та обґрунтовано концептуальні засади його формування. Уточнено організаційно-економічні підходи до оцінювання інноваційних проектів на основі пріоритезації екологічного фактору та результативності проектів для «зеленого» зростання економіки. Удосконалено науково-методичні підходи до обґрунтування відбору інноваційних проектів до портфеля на основі інтегрального результативного показника екологічної сталості проекту. Запропоновано впровадження нових критеріїв результативності інноваційних проектів для

«зеленого» зростання. Розроблено організаційно-економічні засади розвитку системи організаційно-економічного забезпечення процесу формування портфеля проектів для «зеленого» зростання економіки на основі координаційно-експертного центру. Одержано наукові результати, які свідчать про еколого-економічну доцільність формування портфелю інноваційних проектів для «зеленого» зростання економіки та надано конкретні пропозиції підприємствам.

Ключові слова: портфель, «зелене» зростання, природокористування, екологічна безпека, регіон, сталий розвиток.

АННОТАЦІЯ

Бурич І. В. «Формирование портфеля инновационных проектов для обеспечения «зеленого» роста экономики региона». - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.06 – экономика природопользования и охраны окружающей среды. – Сумский государственный университет. – Сумы, 2016.

Диссертация посвящена разработке научно-теоретических и методических основ формирования портфеля инновационных проектов для «зеленого» роста экономики региона. Определена сущность инновационных проектов «зеленого» роста экономики на региональном уровне и обоснованы концептуальные основы формирования портфеля проектов. Определено, что формирование прямых связей между стратегией развития региона и множеством инновационных проектов позволило бы получить от них максимальный эколого-экономический и социально-экономический эффект и создать конкурентные основы оптимального развития новых видов деятельности для «зеленой» экономики, ускорило бы реализацию стратегии устойчивого развития региона. Предложены концептуальные основы управления портфелем инновационных проектов для устойчивого развития в регионе на основе принципов системности, которые дополнены принципом «зеленой» сбалансированности. Доказано, что принцип результативности «зеленой» деятельности, принцип интегральной оценки проекта, принцип эколого-экономической устойчивости, принцип оптимизации экологической безопасности в целом взаимосвязаны и представляют комплекс необходимых условий устойчивого развития региона. Уточнены организационно-экономические подходы к оценке инновационных проектов на основе приоритезации экологического фактора и результативности проектов для «зеленого» роста экономики. Предположена система отбора проектов для «зеленого» роста экономики региона на основе поэтапной процедуры оценки путем приоритезации экологической составляющей инновационного проекта. Усовершенствованы научно-методические подходы к обоснованию отбора инновационных проектов в портфель на основе интегрального результативного индикатора экологической устойчивости проекта с одновременным агрегированием показателей экологической безопасности и показателей «озеленения» экономики. Предложено внедрение новых критериев прямой результативности инновационных проектов для «зеленого» роста экономики.

Разработаны организационно-экономические основы развития системы управления развитием региона для «зеленого» роста экономики на основе

координационно-экспертного центра. Предложен подход к процессу управления портфелем инновационных проектов для «зеленого» роста экономики на региональном уровне, что предполагает формирование координационно-экспертного центра по развитию «зеленых» бизнес-инициатив в рамках государственно-частного партнерства и применение экономических инструментов для управления координационным процессом «зеленого» роста.

Получены научные результаты, которые свидетельствуют об эколого-экономической целесообразности формирования портфеля инновационных проектов в регионе для «зеленого» роста экономики и предоставлены конкретные предложения предприятиям.

Ключевые слова: портфель, зеленый рост, природопользование, экологическая безопасность, регион, устойчивое развитие.

SAMMARY

Burych I.V. "Forming the portfolio of innovative projects for green economic growth of the region". – Manuscript.

Thesis for a candidate degree in economics: specialty 08.00.06 – Economics of Nature Management and Environmental Protection. – Sumy State University, Sumy, 2016.

The thesis is devoted to development of scientific-theoretical and methodological foundations of a portfolio of innovative projects for green growth in the region. The essence of portfolio of projects at regional level and grounded conceptual principles of its formation are proposed. It was specified organizational and economic approaches to the evaluation of innovative projects based on prioritization of environmental factors and the direct impact of projects for green growth. Improved scientific and methodical approaches to selection of innovative projects to the portfolio based on efficient integral indicator of environmental sustainability project. An implementation of new criteria of direct impact innovation for green growth are proposed. Organizational-economic bases of management development in the region for green growth on the basis of coordination and expertise centre are proposed. Obtain scientific results that indicate environmental and economic feasibility of forming a portfolio of innovative projects for green growth and submitted concrete proposals to enterprises.

Keywords: portfolio, green growth, natural resources, environmental safety, region, sustainable development.

Підписано до друку 25.01.2016

Формат 60x90/16. Ум. друк. арк. 1,1. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 100 пр. Зам. № ____

Видавець і виготовлювач

Сумський державний університет,

вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.